

Den överlevande

Fritänkaren

Nr. 205 Maj-Juni 2012

Tjugonde årgångens nummer 6

Innehåll i detta nummer:

Magnifik Valborg i Varberg	2
Sibelius Kullervosymfoni	4
Trygve Serck-Hanssen in memoriam	7
Ahasverus minnen, del 115: <i>Frimuraren</i>	8
Adolf Hitlers journal	10
Tim Burtons nya film – och andra filmer	11
Milstenar, maj-juni 2012	15
Påskresorna, del 2: <i>Kafkatåget</i>	15
Den strålande fiaskoresan, del 8: <i>Sjukdomsförbannelsen</i>	16
Bonusresan, del 6 : <i>Vägen till Naini Tal</i>	18
Gamsamhället	20

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på drygt 8 år.

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).
IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumerat även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 22.5.2012

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 227

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Magnifik Valborg i Varberg

Varberg bjöd på överväldigande generöst och välgörande solsken och värme efter en alltför lång och kall och regnig vinter, som aldrig tycktes ta slut, förrän man kom till Varberg till Valborg. Alla nitton gästerna infann sig punktligt till de reglementsföreskrivna festlokalsorgierna, som efter 50 års rigorösa rutiner nu mindre än någonsin tolererade några avvikelser från de extrema riterna, varför detta nya påfund med Valborg i Varberg av alla ställen från vissa håll emotsågs med förskräckelse blandad med fasa, som inför något av en oförsäglig thriller med okänd utgång. Kort sagt, ingen visste hur man skulle komma ut från detta levande.

Solskenet till trots grasserade vinden och härjade svårt bland de utsatta sångarna, där de klätt av sig sina vinter- och poplinrockar ute på backen, men dirigenten var förutseende nog att vända på kören, så att vi kom med ryggen mot blåsten och därmed drog fördel av vinden akustiskt i stället för att plågas av den, med den påföljd att det infann sig en oöverskådligt månghövdad publik. Vi har faktiskt aldrig haft en så stor publik tidigare. Det normala har varit ett och annat huvud som nyfiket tittat över något plank, men här räknade man över dussinet med demonstrativt avlyssnarintresse. Detta bidrog i oöverskådlig grad till det vanliga slutresultatet, som Åke brukade säga, att vi ”i år lät bättre än någonsin”.

Själva festlokalen var den ljusaste festlokal vi någonsin utsatts för, så även detta var en angenäm överraskning av inspirerande slag. Köket fanns till hands, liksom flaskorna och fisken, potatisen och snapsen, laxen och vinet, hallonen och punschen, kaffet och mera flaskor, så ingenting fattades. Även talen överglänste som vanligt inte bara alla tal hållna alla tidigare år utan dessutom ständigt varandra. Det är ett faktum, att i detta sällskap är vältaligheten stadd i ständig tillväxt, som om den tilltagande åldern med åren endast multiplicerade käftslängdheten, vilket inte minst Bertils stilsäkra nubbevinjetter varje år bevisar, inför vilka jublet aldrig upphör att tilltaga parallellt med förvåningen över den imponerande snillrikhetens ständiga förnyelse.

Talen inleddes med Jannes värdtal, som var värdigt nog för ett överlägset värdskap. Ulla tog i sitt välkomsttal upp en mera allvarlig ton i beaktande av att vår tidigare värd sedan många år höll på att småningom hälsa hem. Som vanligt präglades Ullas tal av att med klarare skärpa än någonsin hålla sig till väsentligheterna. Nalles tal till kvinnan överraskade med sin alldeles egna stil, som var något helt nytt i sällskapet, då han inte hörts hålla många tal här tidigare. ”Emanciperad så é man” blev genast ett bevingat ord. Lisbeths tal till våren anslog en mera lyrisk ton med betoning på blomster och idyll, vilket inte kunde vara mera passande i beaktande av det bedövande vackra och plötsliga vårvädret, som tagit oss alla med storm på sängen, fast tvärtom. Ingas tal till mannen var väl det mest smickrande tal till mannen som vi någonsin undfägnats, damernas tal till oss brukar i regel hålla en ganska spydig distans med mycket ironi och deltagande med mannens obotliga ofärdigheter, men här var det bara uppriktig uppskattning och älsklighet.

Men det roligaste talet var Staffans tal till hallonet, en helt magnifik tillställning, där Staffan upprepade Åkes bedrift från 60-talet att hålla ett tal utan manus som kommer att gå till historien som oöverträffbart, samtidigt som det tyvärr inte kunnat bevaras – ett av Abraham Lincolns mest lysande tal lär ha gått samma öde till mötes – journalisterna var

så fängslade av vad han sade, att de alla hoppades någon annan skulle göra anteckningar, varpå ingen gjorde det. I detta hallontal berättade Staffan ett sällsamt öde som ett konstgjort hallon råkade ut för. Det var en grönsakshandlare som sålde extremt stora säkert genmanipulerade hallon och lyckades pracka på en kund ett sådant, som ännu var grönt och omoget. Grönsakshandlaren försäkrade att det skulle bli moget och rött och läckert, varpå kunden i godan ro köpte det gröna hallonet, som råkade vara konstgjort och alltså en bluff. Han satte det intet ont anande i sin fönsternisch i solskenet i förvissning om att det skulle mogna där medan han sysslade med sina fartygsmodeller i sällskap av en papegoja, men utan att han märkte det råkade papegojan välta hallonet så att det ramlade ut och rakt ner på mormor, som satt på terrassen nedanför, varpå hon kände sig utsatt för ett attentat. Därmed inleddes förvecklingarna, någon blev arg för att mormor utsatts för ett attentat och kastade hallonet så att det olyckligtvis hamnade i en lastbil, där chauffören blev så distraherad av det flygande gröna hallonet, att han körde av gatan och rakt in i ett trästaket, varpå förvecklingarna med hallonet ständigt fortsatte multiplicera sig med många involverade och många putslustiga vändningar i historien, vilka omsider ledde fram till att modellbyggaren plötsligt fann ett fullmoget klarrött hallon i sin fönsternisch, som någon visserligen redan tagit en tugga av, vilket han beskyllde papegojan för, som var oskyldig, medan han prisade grönsakshandlaren som sålt till honom ett så praktfullt och gott hallon, medan denne inte för sitt liv kunde begripa hur hans gröna fuskhallon av plast hade kunnat bli ätbart... Staffan berättade den långa förvecklingshistorien med stor och entusiastisk humor hela vägen, medan alla jublande följde med i den spännande händelseutvecklingen med ständigt stigande spänning intill slutet.

Även sångerna avlöpte med bravur hela vägen, då hela nio snapsar intogs med virtuost sångarackompagnemang som oavbrutet blev bättre, i vilket till och med ingick en helt ny snapsvisa, som aldrig sjungits förut. Emellertid måste några oegentligheter påpekas i Åkes snapsvisa "Halsa dom där hemma", där några missuppfattningar smugit sig med i texten. Det måste vara "far och mor" och inte "mor och far", för annars rimmar det inte med "lille fyllebror" två rader längre ner. Ej heller heter det "tjolahopp", något som Åke aldrig gjorde sig skyldig till, utan "tjena moss", för annars rimmar det inte med "inte hos oss" några rader innan. (*För de som inte är initierade i detta sällskaps hemliga riter handlar "Halsa dom där hemma" inte om giljotineringar utan helt enkelt om tillvägagångssätt vid flaskhantering. red.anm.*) Kulmen blev emellertid något helt annat mot vad vi var vana vid, när "Blommande sköna dalar" och "Kristallen den fina" förmedlades genom telefon till fjolårets värddpar, som i år desto mer lystes med sin frånvaro. Detta blev väl kvällens känslomässiga höjdpunkt.

Kort sagt, Valborgsfesten höll sin vanliga lysande klass och överträffade den som vanligt, med endast två små smolk i bålen: lokalen måste utrymmas redan klockan 11, varvid en liknande situation uppstod som när vi drevs ut från Villa Bel Parc på Klaras 50-årsdag 1990, vilket inte många var förberedda på, allra minst Klara själv. Det hade inte ingått i programmet, men här ingick det tyvärr i programmet, och även om man är förvarnad känns det hårt att på grund av tvång bryta upp mitt i en fest när den ännu är som roligast. Det fanns möjlighet att fortsätta festen i Jannes lägenhet, men denna var mindre, och de flesta åkte hem, då de flesta inte bodde i Varberg och inte alla ville tillbringa en natt på fästningen. Det andra smolket var att det i lokalen inte fanns något piano.

Med denna nya erfarenhet av en ny festlokal infinner sig naturligt jämförelsen med tidigare lokaler. Vår bästa festlokal sedan 1984 var väl den praktfulla vinden på Viktoriagatan, där festen sedan kunde fortsättas i Ullas lägenhet med piano och danssal och allt, och där vi kunde ge vår vårkonsert i den akustiskt oöverträffbara trappan, men även huset i Lund hade sina fördelar, där allt fanns under samma tak, vilket var praktiskt, även om det inte visade sig vara så lätt att flytta pianot mellan våningarna; men vår ståndsmässigt finaste lokal var ändå Eneroths villa i Långedrag, där även allt fanns till och med på samma våning, och där vi precis lyckats lösa pianoproblemet med upptäckten av ett nytt piano i ett hörn, när krisen inträffade som nödvändiggjorde en ny festlokal.

Dessa nya erfarenheter i skenet av de gamla torde föranleda en del diskussioner och mogna planeringar inför nästa år. Det gäller bara att helst hålla samma goda väder även ett annat år.



Sibelius Kullervosymfoni

Den är ett tidigt verk med opustalet 7 och representerar höjdpunkten i hans ungdomsproduktion. Vid dess uruppförande 1892 stod det klart att han var det unga Finlands ledande kompositör, en ställning som han aldrig skulle förlora hur gammal han än blev och hur litet eller intet han längre komponerade när han väl fyllt 60. Inspirationskällan till denna manskörssymfoni, unik inte bara i Sibelius produktion utan i hela den symfoniska repertoaren, var som i alla Sibelius mest inspirerade verk nationaleposet Kalevala.

Kullervoepisoden i detta verk utgörs av sex sånger mot senare delen av samlingen, sångerna 31-36, och utgör ett drama för sig, som kan sägas utgöra själva den litterära höjdpunkten i hela Kalevala. De övriga berättelserna i Kalevala, om Väinämöinen, Lemminkäinen, Ilmarinen, Joukahainen och alla de andra, är ganska fragmentariska och

saknar form, medan Kullervohistorien är som ett grekiskt drama, massivt i sin uppbyggnad, konsekvent i sin tragik, och väl det bittraste som skrivits på finska språket.

Kullervo råkar på avvägar i livet från början, då han uppfostras utan sina riktiga föräldrar och blir tämligen styvmoderligt behandlad av sin fostermor Ilmarinens hustru, som när han skickas ut på markerna för att göra rätt för sig genom arbete får en matsäck med sig, där matmodern lagt en sten i brödet, som om Kullervo inte redan blivit tillräckligt illa behandlad sedan födseln. Hans hämnd blir fruktansvärd, och Ilmarinen förlorar sin hustru genom Kullervos överdrivna grovhuggenhet.

Därefter börjar själva dramat, när han råkar ut för de tre damerna, som alla vägrar vara honom till lags när han giljar till dem. När den tredje avvisar honom anser han sig ha fått nog och kan inte längre acceptera ett nej som ett svar och ser till att han får henne. Då hon samarbetar kommer de ändå överens, och efter föreningen börjar de samtala med varandra. Det skulle de ha gjort innan. Det visar sig nämligen, att hon är hans syster, som han aldrig tidigare fått se, och överväldigad av blodskammen tar hon livet av sig. Tragedin är fullkomlig.

Det är denna episod och avslutningen som Sibelius tar upp i sin symfoni. Den första satsen är som en introduktion och tämligen ytlig och intetsägande, Sibelius när han nöjde sig med att bara vara underhållande, medan den andra satsen kanske är symfonins intressantaste. Även den är rent orkestral och beskriver Kullervos umbäranden som dräng och slav i ödemarken med arbeten som bara går på tok för honom, och här känner man igen den riktiga Sibelius, som här funnit sitt genuint finska tonspråk som inte kan vara något annat än finskt och Sibelius. Ett utomordentligt pathos besjälar musiken genom hela satsen, som oavbrutet intensifieras i dramatik och stigande orkesterprakt, för att sedan bereda rum för den tredje satsen, där dramat börjar på allvar.

Manskören gör sin entré i nästan barbarisk prakt i en femtaktsjakt som berättar vad Kullervo råkar ut för. En kvinnlig solist gestaltar alla de tre jungfrurna, och en baryton får föra Kullervos egen talan. Redan här vid 26 år behärskar Sibelius fullkomligt hela sin orkester med alla dess klangmöjligheter och dramatiska resurser och utnyttjar dem hänsynslöst. Blodskammen genomförs utan ord, men man hör den desto bättre.

Efter detta drama utgör den fjärde satsen ett mellanspel, återigen Sibelius förnöjsamt underhållande utan värre åthävor, men bara för att sedan med desto större besked och eftertryck genomföra tragedin i den femte satsen, som helt behärskas av manskören. Kullervo återkommer till platsen för blodskamsbrottet under ett oändligt vemod och betryckt melankoli, denna hans köttsliga syster var den enda kärlek han någonsin fick smaka, och den var inte bara förbjuden utan dessutom den mest vanärande som kunde ha varit möjlig, och där störtar han sig slutligen på sitt eget svärd. Hela hans liv är förfelat, allt vad han gjort har gått snett om inte åt helvete, och han har absolut ingenting att leva för, bara allt att ångra. Bittrare kan inte ett ödesdrama bli.

Symfonin har alltså fem satser precis som en klassisk tragedi, och den är utomordentligt dramaturgiskt metodiskt uppbyggd och är inte bara ett dramatiskt utan även ett musikarkitektoniskt mästerverk. Hans samtid förstod inte den geniala formen utan kritiserade verket som formlöst och obegripligt i formhänseende, medan nyckeln till formen just är den grekiska tragedin. Femtakt besjälar även hela den centrala tredje satsen i Kullervos nästan furiösa och självdestruktiva jakt på sitt öde och dess gåta, och de fem satserna är väl avvägda mot varandra, den första en lätt introduktion, den andra noggrant förberedande dramats uppbyggnad, den tredje satsen presenterande en

överväldigande genomföring, den fjärde pauserande som ett intermezzo före slutet, och slutet som en högtidlig final.

Den mest kritiska av alla mot verket var dock Sibelius själv, som kort efter dess presentation (liksom med den ännu bättre Lemminkäinensviten) fullständigt drog tillbaka hela verket och lät det vara ospelat för resten av sitt liv. Man kan ha kritiska synpunkter på vissa delar av verket, främst de svagaste satserna 1 och 4, men likväl uppvisar andra delar av verket sådana förtjänster, att ett undertryckande nästan borde betraktas som brottsligt. Samma historia upprepade sig med Lemminkäinensviten, som också närmast är en hel symfoni, men där lät han i alla fall mot slutet av sitt liv några satser komma till heders igen. Endast Kullervosymfonin lät han förbli fullkomligt levande begravnen.



Sibelius (längst t.h.) och hans vänner på Kämp när det begav sig. (detalj)
Från vänster: Axel Gallén-Kallela, Oskar Merikanto, Robert Kajanus och Sibelius.
Axel Gallén-Kallelas originalmålning vållade skandal,
varför han måste måla en ny ”snällare” och mindre realistisk version.

Det blev alltså först nästan 100 år efter uruppförandet som verket kom upp igen. Neeme Järvi i Göteborg var en av de första som gjorde en skivinspelning av den under 1980-talet, och den står sig väl, ehuru han hade problem. Det föll sig naturligt att den manliga delen av Konserthuskören skulle göra verket, och vi övade in körpartierna på finska under en hel säsong med hjälp av äktsfinsk expertis, men det går inte att sjunga på finska i Sverige. Det kan inte bli övertygande. När finnar hör rikssvenskar sjunga exempelvis dryckesvisan "Käy metsolan halki" skrattar de på sig för att det låter så urlöjligt i deras öron. Det är som franska på danska eller något ännu värre. Samma problem infann sig när vi skulle göra Kullervosymfonin. Det gick bara inte hur mycket vi än övade och instruerades. Till slut gav Neeme Järvi upp och importerade Laulun Ystävät-kören från Finland, som är de som sjunger på skivan just så äktsfinskt som sig bör.

Sedan har skivinspelningarna ständigt avlöst varandra i ständigt bättre versioner, och det är alltså först nu hundra år efter verkets tillblivelse och knappa fyra enda framföranden under kompositörens ungdomstid som det börjar förstås, erkännas och komma till heders som Sibelius största och friskaste ungdomsverk, dessutom hans mest dramatiska verk – han hade verkligen ambitionen att skriva operor som Wagner men åstadkom bara en enda enaktare, som han också konsekvent undertryckte, medan Kullervo är mera dramatisk än de flesta av Wagners verk – och som därtill utan konkurrens idag framstår som hans största symfoni.

Trygve Serck-Hanssen in memoriam

Denne fantastiske resenär och ornitolog hade vi glädjen att få resa tillsammans med på den stora Tibetresan 1997 med Läs och Res till Kailash längs den nordliga rutten, en unik resa som mig veterligen Läs och Res aldrig senare har upprepat. De försök som gjordes misslyckades genom antingen politiska eller praktiska komplikationer, men vår resa var synnerligen lyckad, och endast en av oss tio deltagare var inte entusiastisk hela vägen. Den kanske mest entusiastiska var emellertid Trygve, då inte bara hans tibetanska intresse tillfredsställdes till fullo utan kanske framför allt hans ornitologiska. Han var alltid framme med kameran för att inta en strategisk position med utsikt från någon kulle över grannskapet för att därifrån med sina objektiva kunna uppdaga fåglar av vilka en del aldrig skådats utanför Tibet. För hans outtröttliga pionjärandas skull kallade vi andra honom för doktor Livingstone, då det definitivt var något besläktat i attityderna.

Det var långt ifrån hans första eller sista resa, och fastän han då redan var över 65 överraskade han oss med att senare både resa till Aconcagua och Kilimanjaro och besegra båda topparna, den senare till och med tillsammans med sin hustru Frida, som också var med på vår Kailashresa och påvisade samma kroniska hurtfriskhet hela vägen. Senare besökte Trygve mig också i Göteborg, och vi höll stadig kontakt genom alla år. Han förblev alltid engagerad i Tibetfrågan och reste senare även till Amdo, en annan tibetansk del ockuperad av Kina, och framför allt med stor behållning genom hela Sikkim, som var ett paradiset för orkidéer och rhododendron, med världens största artrikedom av bådadera, vilket var av synnerligt intresse för Trygves botaniska intresse.

I vintras gick han bort 80 år gammal, och vi ser fram emot den dag då vi åter får resa långt bort på svindlande äventyr tillsammans.

En kollega har redan kallat 2012 för ”begravningarnas år” då så många alltför unga vänner till honom redan gått bort. För några dagar sedan stundade Chris Hellsings begravning, som vi inte kunde gå på på grund av regnstorm och punktering, och under första veckan i juni blir det två nya begravningar, den första fullständigt oväntad. Av överväldigande skäl blir det därför inte fler dödsrunor i detta nummer.

Abasverus minnen, del 115: Frimuraren

Ärligt talat trodde jag ingenting gott om honom och väntade mig därför ingenting gott av vårt möte heller, men jag var nyfiken på honom då han ändå stod för vad som haft och fortfarande kunde ha ett oöverskådligt inflytande på historien, och som alltid med sådana typer var jag intresserad av att ta reda på om han var en bluff eller inte, om han faktiskt trodde på sina egna absurda utsagor eller om han bara spelade teater. Sådana bluffmakare, föreställare och charlataner var trots allt vanliga i Amerika, vanligare där än någon annanstans och är det fortfarande, medan han dock i någon mån höjde sig över medelmåttan av sådana. Inte minst var hans utseende imponerande, då han överträffade Bakunin i härresande vildhet. Båda var iögonfallande som extrema buckanjärer i politiken då de i all sin absurdhet ändå lyckades göra sig gällande där. Pike var mera försiktig och försätlig än Bakunin, som skickades till Sibirien, medan Pike i åtminstone två omöjliga framtidsutsagor av tre faktiskt fick rätt.

Han verkade inte heller vänta sig något gott av mig, som om han också var ute efter att genomskåda om jag var en bluff, äventyrare, charlatan eller bara klåpare, så jag lade alla mina kort på bordet genast.

”Jag ska tala om för er vad jag har för förutfattade uppfattningar om er. Så kan ni jäva dem eller bekräfta dem, som ni vill. Jag anser att ni lider av en allmän frustration då allting har gått er emot i livet, och därför söker ni någon sorts kompensation genom att förhäva er med ockulta medel. Tar ni verkligen er själv på allvar?”

Han slappnade av genast och lutade sig tillbaka i sin fåtölj nästan för att vräka sig och svarade nonchalant: ”Jag vet vad jag vet. Allt jag gör är att stå för vad jag vet och förkunna det. Har ni något att invända mot min ärlighet?”

”Ni hade alla förutsättningar men missbrukade dem. Ni hade en lysande bana på Harvard utstakad för er genom er börd, men ni hoppade av. Ni försvann bort till vilda västern och inledde sedan er subversiva bana inom rättsväsendet och frimureriet i Arkansas, där ni blev berömd för era dikter, som ni själv skrotade. Ni hade passat som militär och blev general. Varför bröt ni även med armén?”

”Den var för liten för mig. Jag älskade den. Där var jag hemma. Jag kunde ha givit mitt liv för den, åtminstone för den konfedererade armén, och försökte faktiskt, men som alla vet så förlorade, som alltid regeln är, den sida som hade rätt. Lincoln hade ingen laglig rätt att tvinga de konfedererade tillbaka in i unionen med våld. Hans politik tvingade oss till secession, ingen var mer emot det än jag, men när skilsmässan blev oundviklig hade jag inget val än att ta parti för sydstaterna. Jag medger att slaveriet var en kontroversiell sak, troligen hade det avskaffats på helt naturlig väg genom utvecklingen så småningom, men de militanta hetsarna som John Brown och andra

fanatiker ville forcera utvecklingen och tvingade oss till vart vi icke ville. Ingen ville ha inbördeskriget. Lincoln startade det, för han hade inget val genom den republikanska politik han gett sig in i och blivit president för, därtill tvingad av historieförforcerarna. Jag gjorde mitt bästa för att bromsa den och få utvecklingen att ta det lugnare, så att borgarna i sydstaterna inte skulle behöva lida någon direkt skada. Genom John Brown och hans kolleger blev det tvärtom. Följaktligen tvingades vi till försvarsåtgärder, i synnerhet efter att vi förlorat kriget och hela södern låg öppen för hänsynslösa äventyrare och roffare av färgat slag. Den hemliga vita klanen blev nödvändig. Den hade kommit till även utan mig. Jag tog aldrig avstånd från armén, men när den tog slut i södern övergick jag till en mer hemlig och underjordisk armé genom klanen och frimureriet. Där har jag kunnat verka mera globalt. Det kunde jag aldrig som bara general.”

”Men ni nöjde er heller inte med det, fastän ni nu varit högsta stormästare för frimurarnas skotska rit ända sedan dess och lär förbli det på livstid, utan ni gick ett steg vidare och blev satanist. Det är detta som fått mig att lyfta ögonbrynen en smula.”

”Ni är offer för fotfolkets fördomar. Förväxla inte satanism med Luciferianism. Satan är enligt Jobs Bok i Gamla testamentet ’fienden’ eller ’åklagaren’ eller som jag skulle vilja översätta det med ’opponenten’. Det är ingenting ont med det. Opponenten har alltid behövts i alla sammanhang och kommer alltid att behövas, inte minst som bålverk för demokratin, men Lucifer är den romerska ljusbringaren, som bringar upplysning och kunskap. Alla civilisationens ledande andar sedan Spinoza och upplysningstiden har varit luciferianer, i synnerhet de mest ledande, som Voltaire och George Washington. Det är framtidens religion, kunskap som den enda verkliga makten, som onödiggör alla de gamla vidskepelse religionerna, främst hela monoteismen med dess tre avarter judendomen, kristendomen och islam. Gud är död, medan kunskapen från kunskapens träd lever i stället och desto mera. Moses Gud är en myt som Moses tog över från Egyptens faraoner och deras pretentioner på gudomlighet, det var farao som var Gud som hade all makt, medan all makt i själva verket är en illusion – den existerar inte, i synnerhet inte metafysiskt. Jesus blev berusad av judendomens Messiasdrömmar, som den odlat som tröst för Israels ofrånkomliga undergång genom moralisk upplösning, som inte ens Gud kunde hjälpa – studera närmare profeten Jeremias och hans desillusioner för ett ingående studium av Gud som det totala självbedrägeriet. Jesus gjorde sig odräglig genom sin självförhåvelse, det fanns ju många lika goda Messiasar som han, medan han gjorde anspråk på att vara den ende och Guds Son dessutom, så det måste sluta illa, varpå myten om uppståndelsen skapades som tröst för hans fiasko. Och Muhammed skall vi inte tala om. Han lovar horor i paradiset åt alla fanatiska trosanhängare som offrar livet för hans sak, helst genom att dra med sig så många andra som möjligt i samma grav, som den Gamle i Berget, assassanidernas hövding, en sekt som fick florerat i hundratals år innan muslimerna själva blev tvungna att avbryta dess självdestruktivitet, som hotade hela den muslimska världen – kort sagt, monoteism har bara lett till galenskap. Kunskap är boten.”

”Då kommer vi till era absurda utsagor om framtiden.”

”Framtiden är ofrånkomlig.”

”Det håller jag med om.”

”Vad tror ni att jag har sagt?”

”Ni hävdar att hela vår nuvarande kristna civilisation kommer att gå under i ett världskrig, som kommer att leda till att judarna tar över världsekonomin vid de politiska systemens sammanbrott genom de stabiliserande monarkiernas undergång. Emellertid kommer detta att leda till två olika ekonomiska världssystem, som kommer att komma i konflikt med varandra, vilket kommer att leda till ett andra världskrig i ett försök att störta judarnas världsekonomiska herravälde, som kommer att utmynna i att detta befästs genom att judarna lyckas återupprätta staten Israel. Detta i sin tur kommer att leda till ett tredje världskrig mellan judar och araber, varvid båda kommer att förintna varandra och lämna världsutvecklingen öppen för luciferianismen eller satanismen att ta över.”

”I stort sett har ni uppfattat mig riktigt. Några invändningar?”

”Hur kan ni vara så säker?”

”Låt oss vara realistiska. Ingen av oss kommer att leva kvar när dessa världskriser äger rum. Vi har lyckligtvis hunnit dö före det och slipper uppleva en tid som kommer att överträffa allt vad historien tidigare har sett i världskrig och global människoslakt, som kommer att hålla på tills mänskligheten äntligen sansar sig och samlar sig i upplysningens och kunskapens tecken, när den kanske redan är reducerad till ett minimum. Ni kan inte påstå att jag har fel, och under inga omständigheter kan ni på något sätt jäva mig, då vi båda är för gamla för att ha mer än högst tjugo år kvar att leva.”

Det var på den punkten han misstog sig. Han dog 1891 vid den aktningsvärda åldern av 81 år som fortfarande överstormästare för den skotska riten i Amerika, medan jag tyvärr fick se de två första av hans profetior gå i uppfyllelse. Min huvudsakliga uppgift i världen idag är att hindra den tredje från att göra det eller åtminstone uppskjuta den så länge som möjligt, i hopp om att någonting annat dyker upp i stället, som äntligen kan visa att till och med en sådan överupplyst människa som general Albert Pike, som faktiskt behärskade 16 språk och var ett erkänt geni, kunde ha fel.

Adolf Hitlers journal

I början på denna månad gick Hitlers läkarjournaler på auktion i Amerika. För första gången avslöjas i detalj hans mycket bisarra medicinska rutiner. Periodvis kunde han samtidigt inta 28 olika narkotiska preparat, bland annat extrakt från tjurtestiklar, för att höja sin egen libido. Han använde kokain för att rensa sina luftvägar och mjuka upp halsen. Då han blev beroende och alltmer intog kokain med en ständigt växande begärighet fann läkarna det nödvändigt att begränsa hans doseringar.

Men hans värsta besvär var gaser i magen. Han pruttade så våldsamt att han måste ha speciella medicinska preparat för detta, då det var omöjligt att kontrollera. Det var ju inte så passande att Tysklands högtidliga och extremt seriösa ledare pruttade i all oändlighet och det offentligt. Det gick ju inte an då han var en offentlig person.

Tyvärr kände inte Charlie Chaplin till detta, den kanske enda som genomskådade Hitler till fullo och såg hur ofantligt löjlig han var och gjorde det bästa av saken i sin drift med inte bara en absurd diktator. Hade han känt till Hitlers pruttningsbesvär hade han kunnat göra ännu mera.

Hans antigasmedel var baserade på stryknin, vilket gav honom lever- och magproblem. Dessa läkarjournaler består av 47 sidor text samlade av hans sex närmaste

läkare samt en 178 sidors rapport av doktor Erwin Giesing daterad 12 juni 1945, som sammanfattar det krångliga fallets komplicerade defekter.

Hade det tyska folket fått höra honom prutta hade de nog fattat att han blåste dem alla.

Tim Burtons nya film – och andra filmer

Som vanligt är Tim Burtons nya film en fest för ögat, medan som vanligt, och mer än någonsin, man kan ifrågasätta innehållet, vars absurditet denna gång inte ens kan förmildras med symboliska tolkningar. Utom det rent visuella är som vanligt även skådespeleriet suveränt, framför allt genom de båda demoniska huvudpersonerna, men även genom Michelle Pfeiffer som den trots allt naturliga modern och Helena Bonham-Carter som den alkoholiserade psykiatern, medan dock priset inte tas av Johnny Depp som vanligt utan av Eva Green som den imponerande vackra häxan med sitt infernaliska och överlägset konsekventa dubbelspel.

De båda bästa scenerna är inledningsscenen och avslutningsscenen, som nästan är en upprepning av den förra, i sin högt uppskruvade och extatiskt överdrivna skräckromantik, medan alla de tekniska effekterna blir närmast parodiska i sin överdrivna tjatighet. Det är hela filmen i någon mån – en förryckt parodi på sig själv och hela genren. Förlagan, TV-serien med samma namn från 80-talet med Ben Cross som Barnabas vampyren, var mera övertygande och verkningsfull genom sin fokusering på det rent sinnliga, vilket gav hela serien en närmast förförisk karaktär, som helt saknas här. Edward Scissorhands var mera förförisk än samma skådespelare som Barnabas.

Därmed kommer Tim Burtons version inte bara i lä av tidigare *”Dark Shadows”* utan även av tidigare filmer av honom själv, främst *”Sleepy Hollow”*, som kanske är hans bästa film hittills, lagom kryddad med humor och skräckromantik som håller sig stilenligt till den tid det handlar om. Blandningen här av olika stilar, där Johnny Depp dock suveränt håller sin, är inte alltid så lyckad och bidrar till det nästan störande parodiska elementet.

En annan sådan film, som lade krokben för sig själv genom nästan parodiska överdrifter, var Mel Gibsons *”The Edge of Darkness”* likaledes gjord på en tidigare och mycket bättre TV-serie med namnet *”Den svarta blomman”* om en kärnkraftsolycka och miljökamper som offrade livet för att avslöja den och dess konsekvenser, som hemlighölls för allmänheten – ett synnerligen aktuellt ämne idag efter Fukushima. Här har amerikanerna gjort om det till hemlig framställning av kärnvapen, som exporteras till arabiska terrorister med astronomisk lönsamhet, vilket Mel Gibsons dotter blir mördad för, som upptäcker det hela där hon arbetar på deras firma som praktikant. Inledningen är hyfsad tills man märker hur denna amerikaniserade version glider isär från det engelska originalet och spårar ur genom orimligheter och överdrifter. Varför ska Mel Gibson alltid överdriva in absurdum? I denna film dör alla utan undantag, inte en enda klarar sig, och Mel Gibson själv står för de praktfullaste mordena när han själv vacklar döende omkring som en patetisk parodi på sig själv. Han börjar bli gammal, och även det märks övertydligt.

Då var tre andra amerikanska konspirationsfilmer mycket bättre genom att hålla sig bättre till verkligheten. *"The Green Zone"* berättade om soldater i Irak under det sista Bushkriget som förgäves försöker lyda ordern att till varje pris finna de massförstörelsevapen som kriget sattes i gång för. De hittas naturligtvis aldrig, men man får en fascinerande inblick i hur hederliga soldater och sanningssökande journalister får en besvärlig övermakt att kämpa mot när de försöker komma bakom dimridåerna av lögnen och därför nästan blir fredlösa. Tyvärr kunde vi inte se hela filmen, men den kommer säkert igen.

I *"State of Play"* handlade det om ett politiskt mord, där Russell Crowe är huvudperson som kompromisslös journalist och ställs inför det faktum att hans bästa vän en senator är insyltad. Denne framstår som offer för en komplott genom hela filmen, tills slutet vänder upp och ner på det hela. Problematiken här är en helt annan än de vanliga konspirationshärverna med deras inneboende korruptioner, den journalistiska etiken ställs på sin spets, Russell Crowe prövas hårt men klarar provet om dock med ett nödrop och har förlorat allt på vägen inklusive sin bästa vän, som fastän skyldig inte var det direkt utan snarare ett offer för en politisk ställnings ofrånkomliga inneboende komplikationer genom automatiserade skyddsmekanismer i form av blint lydiga livvakter, till robotar drillade soldater och olyckliga mänskliga faktorer, som ställer till det för oskyldiga som kommer i kläm utan att någon ville det. Ur journalistisk synpunkt är filmen av maximalt intresse.

I *"The International"*, som vi sett ganska nyligen förut men som var ännu bättre andra gången, är det en polis (Clive Owen, alltid bra och här mästertig) som uppklarar bankers insyltning i oegentliga vapenaffärer. Denna film är nästan obehagligt påträngande i sin alltför övertygande verklighet. Det är förmodligen just så här det går till – superbankerna tjänar sina största pengar på vapenaffärer till båda sidorna i ett krig eller kommande krig, där den största förtjänsten kommer av att båda sidorna hela tiden försöker överträffa den andra i ännu bättre vapen. Dessutom är filmen gjord i mästertig Hitchcockstil, mästaren själv skulle ha kunnat ha gjort den, och den stora uppgörelsen i Guggenheimmuséet i New York, som tar sig större dimensioner än vad någon delaktig kunnat ana genom ständig multiplicering av sin egen komplexitet, där tre olika partier i form av gäng (yrkesmördare, poliser och städare) försöker ta livet av varandra och mest bara lyckas med att skjuta sönder hela muséet, är en klassiker som kommer att gå till historien. Armin Müller-Stahl som den gamla desillusionerade stasi-agenten, som tagit tjänst hos superbankers lejda yrkesmördare, står i all sin omänskliga yrkesmiljö för en oförglömligt trots allt mänsklig biroll.

En annan som var ännu bättre andra gången var den helt verklighetsbaserade norska *"Max Manus"* om frihetskämpen med samma namn, som lyckades sänka alla de viktigaste transportfartygen för tyskarna och hindra dessa från att skicka 300,000 norrmän till en säker död efter Ardennerlaget. Filmen har ett rappt tempo men får ändå med alla mänskliga faktorer, sprängningsscenerna är gastkramande, allt är övertygande, skådespelarna njuter av sina roller vilket gör dem bara bättre, och även tragedin kommer fram i sin helhet – Max slutade som alkoholist efter att ha överlevt för många av sina bästa kamrater, ett vanligt öde bland överlevare efter andra världskriget, som fått komma alltför nära dess hårdaste verklighet.

En helt annan film, som också var ännu bättre andra gången, var "Guldkompassen", en sagofilm men av nästan ännu djupare dimensioner och mera intressant symbolik än Tolkiens sagor om ringen. Den stora komplotten här handlar om de vuxnas försök att beröva barn deras "demoner" – varje människa har från barndomen med sig en demon överallt i form av vanligen ett litet djur, som är deras bästa kompis, som de talar intimt med och som är både deras samvete och överjag. Genom psykiatriska ingrepp har vuxna makthavare kommit på ett sätt att skilja barnen från deras demoner, så att de skall bli mera hanterbara. Symboliken här är övertydlig. Det hela är en försvarskampanj för barns rätt att få förbli sig själva utan att behöva fördärvas av de vuxnas hopplöst fördärvliga samhälle. Nicole Kidman gör en intressant roll som gränsfall – man får aldrig riktigt klart för sig på vilken sida hon egentligen står, då hon både arbetar för makthavarna och försvarar sin dotter mot dem, medan priset tas av isbjörnen gestaltad av Ian McKellen. Han gör rollen bara genom sin röst, men det är nästan ännu bättre än Gandalf. Alla filmens djur är animerade, men det är så skickligt gjort, att inte ett av dem inte är övertygande. Det är mycket bättre än Disney, och hela filmen är ett mirakel av fantasi, förklädd vishet genom symbolik och visuell virtuositet. Den är säkert ännu bättre tredje gången.

Men den mest fantastiska filmen under denna period var en helt oväntad argentinsk film som hette "*El secreto de sus ojos*" – "Hemligheten i deras ögon" – "*The Secret in Their Eyes*", som var något så osedvanligt bra och intressant, att den nästan skulle förtjäna en hel artikel för sig. I denna djupa historia om passion och dess väsen beslutar sig en domare vid sin pensionering för att skriva en roman om ett fall som han aldrig kunnat glömma under 25 år, ett passionsmord där mördaren visserligen åkte fast och dömdes men frigavs efter bara några år – varför fick han aldrig veta, och han blev tvungen att lämna Buenos Aires för sin egen säkerhet, då mördaren vid sin befrielse gick i militärjuntans tjänst som lagligt beväpnad. Under bearbetningen av fallet dyker hela tiden nya aspekter och frågetecken upp genom återblickar, och filmens dominerande karaktär är hans chef, en kvinnlig och mycket vacker domare, som hjälpte honom i fallet och efter 25 år fortfarande är vacker – och även mellan dem uppdykas många intressanta frågetecken. Det hela är en fantastisk thriller men på mycket hög intellektuell och psykologisk nivå – hon är makalös med sin taktik för att få mördaren att avslöja sig – medan finalen blir minst sagt halsbrytande i sin konsekvens, och alla mysterier blir lösta. Det är en fotbollsmatch som utlöser dramats genomföring, denna sekvens varar bara i några minuter men är så gastkramande spännande och skickligt gjord, att den nästan dominerar hela filmen, ungefär som tennismatchen i Hitchcocks "*Strangers on a train*". Filmen går så djupt in i passionens väsen med belysningen av dess mest extrema former, att den mycket väl skulle kunna gå hem även med titen "Passionens anatomi".

Mera uppskakande men av samma imponerande höga klass var den mer dokumentära "*Sin nombre*" om en familj som desperat försöker fly från sin milt sagt helvetiska existens i Honduras genom Guatemala och Mexico till USA i tron att det skall bli bättre där. Emellertid är resan dit som fripassagerare på tågtag rena gatloppet från början till slut, och den största faran och komplikationen utgörs av de gangstergäng som har utrotningskrig mot varandra med oskyldiga som hamnar emellan. Det är en mycket brutal och chockerande film just genom sin autenticitet, regissören Cary Fukunaga levde

tillsammans med dessa ligor i Mexico i veckor för att studera dem och lära sig deras mentalitet och hur de fungerade, och de är ett slags primitiva djävulsmaffior på mycket låg nivå, där alla förödmjukelser är tillåtna hur lojal man än är, medan minsta brott mot lojalitet och lydnad omgående innebär blodig avrättning.

På denna infernaliska resa på tågtag utpsinner sig en kärlekshistoria mellan Sayra och en flykting från en sådan liga, och det är denna som lyfter filmen och gör den uthärdlig och intressant för att inte säga intagande. Det är ett ödesdrama av förfärliga dimensioner som utspelar sig, och en hel del av storyn kan ifrågasättas, men samtidigt är det en oerhört lärorik och informativ historia, då den lyckas förmedla en omänsklig verklighet på rätt sätt så att dess gräslighet inte inkräktar på trovärdigheten. Den är alltför övertygande för att kunna tillbakavisas och lämnar ett outplånligt intryck – orkar man inte se alla fasorna första gången, ser man fram emot att få se den på nytt för att då kunna uthärda dem bättre förberedd.

Till slut vill vi presentera en helt annan film i en helt annan form. När vi såg den finska ”Gränsen 1918” i vintras gjorde den ett så starkt intryck att vi sett om den två gånger sedan dess och gjort en pjäs över den. Pjäsens förord lyder sålunda:

”Historien är nedtecknad av Jörn Donners far Kai Donner och åtminstone delvis självupplevd, på vilken Jörn Donner utvecklade ett filmmanuskript, som han i fyra års tid försökte få till stånd en filmning av innan det äntligen lossnade 2007. I Sverige tegs filmen mer eller mindre ihjäl medan den i Finland gick hem överallt – den handlade ju om Finland och berättade mycket om vad som tigits ihjäl sedan inbördeskriget och som därför innebar nyheter för de flesta, medan Finlands förlossningsparoxysmer som demokrati var av föga intresse i Sverige, utom för svenskfinländare.

Som sådan fann jag filmen och dess drama vara utomordentligt intressant genom sin belysning av de olika mentaliteterna, den vit-finska, den röd-finska, den ryska (både revolutionära och för-revolutionära) och till och med den tyska. Emellertid var filmen ganska rå och överdriven, medan de mänskliga faktorerna kunde göras mera av. Detta föranledde min bearbetning av filmens historia till en pjäs, där alla filmens mest upprörande scener ersatts med försök till utveckling av karaktärerna och problematiken, som nästan förblir lika aktuell idag och inte bara i Finland som för nästan 100 år sedan.

Särskilt tacksam var man i filmen för att major Gentsch givits en så omfattande roll. Han sticker av ur handlingen som den enda i hela filmen som har humor, medan han samtidigt tillsammans med doktor Perret utgör dess tragiska focus. Flera scener här fanns inte i filmen, som löjtnant Suutaris scen med läkarens hustru samt slutscenen, bland flera andra. Filmens mest fullödiga gestalt är naturligtvis lärarinnan och humanisten Maaria Lintu, som inte behövts utvecklas mera, medan hennes man givits en mer mänsklig nyans.

Filmens namn på personerna har bibehållits mest för att poängtera pjäsens intima samhörighet med filmen.

Med stort tack till Jörn Donner för att han förmedlat denna kanske alltför sanna historia, som resulterat i för min del den bästa finska film som någonsin gjorts.”

Kalender, maj-juni 2012

maj

- 6 150-årsminnet av Henry David Thoreau.
- 7 Robert Browning 200 år.
- 11 200 år sedan premiärminister Spencer Perceval blev mördad i parlamentet.
- 12 Edward Lear 200 år.
- 14 100-årsminnet av August Strindberg.
- 18 Bertrand Russell 140 år.
Richard Brooks 100 år.
Perry Como 100 år.
- 26 Janos Kadar 100 år.
- 28 Patrick White 100 år.
- 31 70 år sedan mordet på Reinhard Heydrich.

juni

- 1 Jonathan Pryce 65 år.
- 7 70 år sedan slaget vid Midway.
- 18 Paul McCartney 70 år.

Påskresorna, del 2: Kafkatåget.

Så kom nästa bekymmer med bröllopsresan till Italien. Den var ofrånkomlig. När jag bokade biljetterna på torsdagen visade det sig, att det inte längre fanns något direkttåg mellan Köpenhamn och München, som det alltid funnits hittills. I stället måste man byta i Fulda mitt i Tyskland mitt i natten och där vänta i en och en halv timme på anslutningen. Mera avskräckande kunde det inte bli.

Jag undersökte Ryan Air-alternativet. Det var bättre. Det kostade lika mycket som platsbiljetterna på tåget ner till Verona, men det gick till Bergamo och bara på torsdag. Från Bergamo måste man ta sig ner till Milano och sedan vidare med tåg till Verona. Och jag var för sent ute: Ryan Air bör bokas så tidigt som möjligt och minst tre veckor i förväg.

Det var bara att bita i det sura äpplet och köpa Inter Rail för 22 dagar, av vilka jag bara skulle utnyttja fem. Det blev en dyr bröllopsresa om fem dagar av vilka två nätter måste sittas på tåg med byte mitt i natten i Fulda. Kunde det bli värre? Det återstod att se. Man fick tills vidare nöja sig med lärdomen till nästa gång.

På tåget ner genom Sverige hade jag resällskap med en gammal kollega Jens, som bekräftade, att de europeiska järnvägssystemen fungerade sämre och sämre. Nyligen hade ju SJ lagt ner Väst kustbanan. I stället fick man trängas i Öresundståg under färre avgångar.

Det blev värre i Tyskland än vad jag kunnat vänta mig. Min sittplatsbiljett ner till Fulda gällde en plats nr 12, som inte fanns i vagnen. Dess platser började med nr 20. Flera flickor i vagnen hade råkat ut för samma sak. De hade sittplatsbiljetter, men vagnen hade bara couchetter, och det var rätt vagn. Ingenting stämde.

Till slut hade jag turen att möta en vänlig konduktör. Han förstod problemet och sade: ”Du kan ta plats 110” i en kupé intill konduktörskupén. Denna kupé uppvisade platserna 107, 109, 111 och så vidare men ingen 110. För säkerhets skull stannade jag i kupén.

När konduktören kom tillbaka sade han, att det skulle komma annat folk i kupén senare, men han skulle kolla läget. När han kom tillbaka en tredje gång sade han att läget var lugnt: jag kunde stanna kvar. Det skulle bara komma på två personer till i Hamburg.

Likväl fick jag flera påhälsningar på vägen ner till Hamburg. En kom ombord utan biljett och hoppades kunna skaffa en efter Hamburg. Jag hänvisade honom till den snälla konduktören, och han försvann.

En annan ung man hade sittplatsbiljett till denna vagn som bara var för couchetter. Han var i samma belägenhet som flickorna och jag. Även han försvann så småningom på okända öden efter att ha tagits om hand av konduktören.

Tåget stannade upp till en halv timme vid varje station, men vid Fulda, där många skulle stiga av och byta, fick det plötsligt bråttom. Klockan var 5 på morgonen, och det var minst tjugo människor som trängdes vid utgångarna, och en annan konduktör visslade i ett som för att köra i gång tåget. Det var hårt klockan fem på morgonen, och det var knappt vi gavs tillfälle och tid att stiga av utom i fullkomlig ordning.

Men Fulda hade åtminstone en öppen servering, där man kunde ta igen sig med en kopp kaffe. Alla samlades där. Det var bättre än att sitta i ett väntrum och frysa.

Münchentåget kom i tid, och även i München fick man vänta i en och en halv timme på nästa tåg. Jag försökte sätta i gång min nya handdator, men det gavs ingen uppkoppling. När jag skulle stänga av den hade den hängt sig. ”Windows avslutas” sade den, men det avslutades aldrig, fastän jag drog ut kontakten. På Veronatåget fick jag sedan dra ut batterierna för att få den att koppla av. Då slocknade den äntligen, och sedan fungerade den normalt.

I Verona regnade det. På vägen hem passerade jag Albertos optiska affär. Han var där. Han arbetar ännu vid 69 och blev glad att se mig. Vi tog ett glas rödvin tillsammans och återupplivade vår hjärtligt goda kontakt, som alltid varit den bästa tänkbara. Det hade regnat hela påsken, på påskdagen hade det varit hela 2 grader varmt, vilket är unikt i april för Italien, och vädret hade inte blivit bättre. Enligt utsikterna skulle det regna i tre dagar. I så fall skulle det bli ett vått bröllop.

(fortsättning i nästa nummer)

Den strålande fiaskoresan, del 8: Sjukdomsförbannelsen.

Tyvärr måste även ett sådant kapitel skrivas. Det började redan i Simla, när Bertil blev svag och Janne drabbades av en förkylning. När vi slängdes av bussen på väg till Spiti var Bertil den som förespråkade att vi skulle ta det lugnt i Rekong Peo och invänta en annan dags gynnsammare utsikter att utverka tillstånd för Spiti. I stället for vi till Manali, där jag drabbades av en visdomstandsinfektion, som blev svårbemästrad. Min sista visdomstand hade aldrig bråkat med mig förut, fastän det inte återstod mer av

den än en stump. Tvärtom hade var resa till Indien alltid tidigare kurerat mig från alla visdomstandsbesvär.

För att göra resan till Leh så bekväm som möjligt för mina vänner bokades en lyxbuss, som visade sig vara rena tortyren, då den köpte säkerhet för långsamhet. Den 27 timmar långa bussresan, den sista dagen från 4 på morgonen till 10 på kvällen, satte sina spår. Vid framkomsten till Leh drabbades Janne, som om förkylningen inte var tillräckligt, även av magproblem, som antagligen hörde ihop med nervös överansträngning, en total förändring av klimatet och den osunda luften i Leh. Sedan drabbades även Halvar av oavbruten diarré.

Så var situationen när vi satsade på Nubra. Bertil behagade stanna kvar i sängen, medan Halvar och Janne hurtfriskt och entusiastiskt ställde upp. Vi planerade ta bussen till Diskit, därifrån göra den 7 kilometer långa promenaden till Hundar och återvända till Diskit till kvällen för att återvända till Leh morgonen därpå.

Halvar slapp nöd under jeepresan till Diskit, som tog bara drygt fyra timmar med en idealisk chaufför som min vän Skarma fixat åt oss, och även Janne var på bättringsvägen. Emellertid var solen hård i Nubra, det var ju det lägsta området i Ladakh, och jag hade haft en dålig natt med kväljningar utan logisk anledning. Knappt hade vi satt oss till frukost i Diskit efter att ha fixat mitt idealiska hotell 'Zambala' för två år sedan, så spydde jag upp inte bara den aktuella omeletten utan även gårdagens hela underbara Thenthukmiddag på Tenzing Dickey. Jag blev helt utslagen direkt.

Vi hade redan beslutat att skrinlägga Hundarpromenaden, men jag skulle inte ens orka upp till klostret i Diskit. Det var bara att stanna på rummet och vila medan kamraterna gjorde klostret, medan en envis fluga gjorde min vila till en mardröm med att hindra mig från att sova.

Det var tyvärr en parallellsituation till förra årets trauma, när jag blev våldsamt sjuk i en luftrörsinfektion, som fick mig att förkorta Ladakhvistelsen och inte bli bra igen förrän nere i Manali. Skulle samma olidliga process genomgå nu? Att bli sjuk på en påfrestande resa i Himalaya, som kräver ofelbar hälsa, är förödande för självförtroendet, medan man inte orkar göra något, inte ens prata eller skriva eller läsa. Att tvingas till överksamhet är det absolut värsta jag vet, och i den situationen var jag nu – för andra gången i följd i Ladakh.

Den troligaste anledningen till sammanbrottet var överansträngning i Leh med två dagars rännande omkring i hela staden med omnejd upp och ner, upp och ner i den tunna luften, men skulle jag någonsin igen våga ta ketchup på en omelett, som var droppen som fick bågaren att kollapsa? Skulle jag någonsin våga ta en omelett igen, min standardfrukost i Indien? Skulle jag någonsin våga besöka mitt favoritställe Tenzing Dickey i Leh igen? Skulle jag någonsin våga fara till Ladakh igen? Det var en fråga som alltid infunnit sig vid alla mina besök i Ladakh, men hittills hade jag alltid kommit tillbaka.

Janne och Halvar fick en underbar eftermiddag och kväll uppe vid klostret och var borta i nästan fem timmar, men de åt ingenting under tiden. De bara drack vatten. Det är svårt och hårt att leva med en tredskande mage, så vi gick ut på kvällen och intog en enkel och liten ris med curd och hoppades kunna behålla det.

Halvar var ju första gången i Nubra och hade gärna stannat längre. Janne och jag var inriktade på att fara tillbaka följande dag för att i Leh kunna se hur mycket man kunde återhämta sig i Ladakh. Lamayuruprogrammet var i fara, om jag inte snabbt blev mycket

bättre fick det vara medan jag i stället drogs mot att återvända till normal nivå i Manali och Dharamsala, men det vore att kasta in handduken, ge upp resan som förlorad och erkänna ett bittert nederlag.

(I nästa nummer: *Tillbaka i paradiset från paradiset*)

Bonusresan, del 6: Vägen till Naini Tal.

Min värd dök upp under kvällen. Han nästan överföll mig i en mörk gränd, och mörkret gjorde att jag inte genast kände igen honom, men det var han, och han såg betydligt yngre ut än senast. Det var sent, så vi kunde inte mer än utbyta några ord, men han lovade vara hemma hela dagen i morgon. Det blev inte så. Genast på morgonen kallades han bort igen.

Även min äldsta vän dök upp. Han arbetade inte längre för Uttarakhand men var ändå något av en Kausanis allt-i-allo och alltid närvarande i god kontakt med alla. Vår vänskap firade nu 16 år och hade i princip aldrig förändrats.

Tyvärr hemsöktes Kausani av högtalarterrorism. I ett av hotellen pågick en sorts konvent som skulle hålla på till lördagen med hysterisk högtalardominans oavbrutet hela dagen som dränkte hela byn i distraherande hjärntvätt. Bara uppe hos mig på Shivam två kilometer ovanför byn hördes inte eländet.

På morgonkaféet vid Gandhis ashram mötte jag en ung italienska från Abruzzo som var i Indien för första gången. Även hon led av den konstanta högtalarterrorismen. Vi diskuterade mycket jordbävningarna i hennes hemtrakt. För drygt hundra år sedan ödelade en jordbävning mer än halva staden, och rätt så nyligen drabbades även Assisi och Aquila i grannskapet. Dock ansåg hon inte att jordbävningarnas frekvens accelererade. Jag rekommenderade Naini Tal åt henne, men hon tyckte också mycket om Almora men hade bara en vecka kvar.

Jag hade beslutat hoppa över Almora denna gång då jag förlorat så mycket tid i Dharamsala och Manali, 32 dagar hade än en gång visat sig för litet för mig i norra Indien, men samtidigt var vädret så idealiskt, så det var dumt att lämna Kausani i förtid. Jag lyckades ta reda på vilka möjligheter det fanns att flyga till Siliguri. Tyvärr låg närmaste flygplats i Lucknow, dit det var en hel natts tågresa, och flyget därifrån till Siliguri avgick tidigt på morgonen 7.20. Det skulle vara omöjligt att hinna till det flyget med nattåg från Kathgodam till Lucknow. Alltså var jag hänvisad till den långa hemska tågresa på 36 timmar från Kathgodam till Siliguri i vanlig ordning.

Och i konventet halvvägs upp till mig skrällde den förfärliga högtalarterrorismen genom spruckna och gurglande högtalare samma kaotiska låtar om och om igen, som om de bara hade två låtar på repertoaren. Överallt lade jag ut små mullvadsantydningar om denna högtalarterrorism, och då Kausani är ett litet samhälle och utlänningarna märks för sitt fåtal gick pratet vitt omkring. Faktum är att oväsendet var mindre den andra dagen. Den morgonen ville jag inget hellre än bara fly därifrån för att slippa den vulgära hjärntvätten, men när trycket minskade något hade det samma effekt som ett avtagande bombanfall eller skyfall – man såg nästan freden och solen, så jag stannade kvar – och skulle utan tvekan sakna Kausani lika mycket efteråt som jag saknade Manali.

På webben försökte jag fixa min tågbiljett, teoretiskt var det möjligt, men det lyckades tyvärr inte. Kausanis tre datorer orkade bara med mail, så jag var tvungen att fara vidare till Naini Tal snarast för att säkert sedan kunna komma vidare.

Min kompis hade lovat hjälpa mig fixa ett färdmedel mot Naini Tal torsdag morgon, men han dök aldrig upp. Typiskt indiskt – hjärtliga generösa löften där ingenting håller. Däremot kunde jag säga adjö till mina vänner på Uttarakhand. Vipin Upreti, min värd där sedan 16 år, född i hotellet, begåvade mig med ett stort paket Uttarakhand Tea. Naturligtvis kunde jag inte tala om för honom att hans senaste avskedsgåva av detta te fortfarande står oöppnad hemma efter två år. Dumt nog dricker jag aldrig te hemma. Det var gåvans symbolik som räknades.

Han bodde själv i sitt hotell i det lilla rum närmast expeditionen som brukade vara mitt rum, tillsammans med sin fru, som han haft nu i två år. Det är trångt i rummet men mycket mysigt, som det var redan på min tid.

Därmed lämnade jag Kausani. Jag fick en långsam buss som dock förde mig bekvämt hela vägen till Bowali, tio mil på nästan fem timmar, med tre stopp på vägen för te, lunch och te. I Bowali fick jag genast en jeep vidare mot Naini Tal som genast sprängfylldes med fjorton personer, femton med föraren, där sex faktiskt satt där framme – två var barn. Halv tre var vi framme i Naini Tal.

Där gällde det att fixa tågbiljetten och någonstans att bo. Det var ingen lång kö till tågbiljettluckan, så jag gjorde mitt bästa. Det visade sig vara 82 personer på väntelistan för biljetter till mitt tåg om tre dagar. Det såg hopplöst ut. Men expediten bad mig komma tillbaka följande morgon klockan 9, så skulle han se om han kunde ordna en biljett på "emergency quota". Jag var ju ändå utlänning och över 60 år.

Värre var det med att finna logi. En gubbe förklarade sig ha ett rum för 200, men när vi kom till hans avskräckande hotell utan sol sade portieren att minimipriset var 500. Det var bara att genast gå därifrån.

Jag sökte mig till mina gamla ställen uppåt östra sluttningen, som alltid hade morgonsol och där man inte behövde frysa. Vikrant, där jag bott för fyra år sedan för 200, hade sitt billigaste rum för 600, Sweet Home, där jag bott för två år sedan för 200, erbjöd 400, men en pojke i backen erbjöd sina tjänster. Hans hotell Kothi erbjöd rum med varmvatten men utan dusch och utsikt för 300. Jag fick ner det till 250 och slog till. Det var i alla fall under 40 kronor.

Nästa problem gällde att åtgärda min tynande lektyr tillgång. Jag hade haft med mig sju massiva böcker av Juri Lina där det nu var 50 sidor kvar av den sista. Naini Tals bokhandel visade sig pålitlig. Jag kom över Bertrand Russells kompletta självbiografi och Bill Brysons "Historia om nästan vad som helst", en av samtidens bästa stilister på engelska och oslagbar som essayist, för sammanlagt 1000 rupier (knappt 150 kronor). Resten av resan var räddad.

(I nästa nummer: *Naini Tal*)

Gamsamhället

(Energibolaget i Sverige AB kräver 600 kronor i straffavgift för att man av missnöjesskäl byter elbolag.
Detta är tyvärr en skällig missnöjesdikt. Man kan ju inte bara klaga på regnet hela tiden...)

Varsågod. Ta för er bara,
girighetssamhälle,
som ej någonsin kan tröttna på att bråka med mig,
skönstaxerad för att jag led av för liten inkomst
och förföljd av skattemyndigheterna tills min ekonomi var helt förintad,
varpå man nedlåtande med sju års dröjsmål
gav mig landets lägsta möjliga pension
som någon sorts kompensation
för att de tvingat mig ge upp att tjäna pengar.
Ändå hade jag en gång en hyfsad tjänst som organist
och tjänade mer än vad jag behövde
i en god katolsk församling där jag trivdes väl
och hörde hemma som född katolik
men sparkades för att jag hade fräckheten att påpeka
latinets nödvändiga vikt för den liturgiska musiken,
men latinet hade skrotats av ett Vatikankoncilium,
varför jag blev obekvämt och måste sparkas bort.
Förlagen ratade mig konsekvent
för att de inte kunde se en möjlighet att tjäna pengar
på historiska romaner, skådespel och dikter,
hur utförligt och väl skrivna de än var,
så att jag har förblivit refuserad nu i 40 år
och publicerar därför gratis mina verk på nätet
samman med vad jag har komponerat genom åren.
Gamsamhället vägrade mig konsekvent en utkomst
och har bara straffat mig för att jag varit kreativ,
men felet är blott girigheten
som förlamar hela samhället
och genompyr dess väsen genom hjärntvätt och byråkrati:
"Du måste vara girig och ta del i girighetens stress,
ty annars har du ingen del i samhället."
Då avstår jag nog hellre från det privilegiet
för att enligt min natur fortsätta kunna vara kreativ.

Kommentar av Björn D. "Många liknande öden kan här anföras som komplement till din erfarenhet, att inte vara kommersiellt gångbar är en slags kreativitetens dödsdom... vi känner till den du och jag."

Svar: Tack, Björn. Vi straffar gamsamhället med att vara det till varnagel som överlevare.

Göteborg den 22 maj 2012